

Hr. Friðbjörn Steinn

Kvennablaðið kostar 1 kr. 50 au. inn-
anlands, erlendis 3
kr. (65 cent vestan-
hafs) $\frac{1}{2}$ varðsins
borgist fyrirfram, en
 $\frac{1}{2}$ fyrir 15. júlí.

Kvennablaðið.

Uppsögn skrifleg
bundin við ára-
mót, ógild nema
komin sé til út-
gef. fyrir 1. okt
og kaupandi haf-
borgað að fullu.

21. ár.

Reykjavík, 16. Júlí 1915.

Nr 6.

Stjórnarskráin samþykkt.

Konur viðurkendar löglegir borgarar þjóðfélagsins.

Pegar þessi gleðitíðindi komu hingað með símanum 19. júní síðastl., þá var það nær því að við konur gætum ekki trúað þeim. Menn höfðu svo fastlega vonast eftir staðfestingunni 17. júní, og þenna dag höfðum vér frétt það ráðherra legði af stað frá Kaupmannahöfn.

En svo þegar þetta reyndist staðreynd, en engin flugufregn, þá var farið að hugsa um hvort ekki mundi vegur til að safna Reykjavíkur konum saman til að fagna þessum úrslitum.

Kvenréttindafjelag Íslands og hið ísl. kvenfélag bundust þá fyrir að haldin skyldi einhver minningarhátíð í þessu tilefni, og fengu með sér formenn flestra kvenfélaga bæjarins. Kom öllum saman um að bezt ætti við að þessi minningarhátíð yrði haldin samtímis og Alþingi væri sett, 7. júlí síðdegis.

Mikill viðbúnaður var hafður til að gera þessa hátíð sem skemtilegasta, og störfuðu að því margar nefndir. Austurvöllur var allur flöggum og fánum skreyttur þeim megin sem vissi að þinghúsinu. Báðumegin við aðalhlíð vallarins voru nýju íslenzku flöggin, og ýms önnur flögg þar út frá, ræðustóllinn var líka skreyttur ísl. flagginu. Um kvöldið átti svo að vera samkoma í stóra salnum í Iðnó sem var allur skreyttur fánum og flöggum, einkum nýju ísl. flöggunum. Þóttust menn ekki hafa séð hann jafnvel skreyttan áður.

Kl. 5 $\frac{1}{2}$ síðdegis raðaði svo öll fylkingin

sér, í Barnaskólagarðinum, og hélt af stað. Fremst gengu 200 litlar ljósklæddar smámeysjar, allar með litil ný ísl. flögg í höndum sér. Á eftir kom svo aðalfylkingin, og gengu 3 konur samhliða. Á undan fór hornaflokkur og lék ýms íslenzk lög. Fór fylkingin um Lækjargötu, Austurstræti, Pósthússtræti, Ktrkjustræti og inn á Austurvöll og staðnæmdist þar. Þaðan gekk svo sendinefndin, sem færa átti Alþingi ávarpið inn í þinghúsið. Sátu þeir forseti sameinaðs þings og Ráðherra í sætum sínum en þingmenn allir stóðu í kring.

Þingið tók á móti nefndinni í Neðri deildarsalnum. Stóðu nefndarkonurnar á miðju gólfi, en frk. I. Bjarnason las upp skrautritað ávarp til þingsins, sem var í mjög vönduðu skrautlegu skinnhulstri. Forseti þakkaði ávarpið með stuttri ræðu og sömuleiðis ráðherra. Síðast bað séra S. Gunnarsson konur lengi lifa, og tók allur þingheimur undir það með fersöldu húrra.

Pegar nefndin kom út úr þinghúsinu, söng söngflokkur kvenna eftirfylgjandi kvæði eftir Guðm. Magnússon.

Vér sögnum þér, hækkanði frelsisins öld!
Vér sögnum þér, lengi þráði dagur!
Vér vitum, að störf þú oss veitir þúsundföld,
og vonum, að þér fylgi bættur hagar.

Vér gleymum því mótdræga á genginni braut,
það geymist í liðna tímans sögum.
Oss gleður, að Ísland þann góða orðstír hlaut,
að ganga með þeim fyrstu að þessum lögum.

Er frelsið þá takmark? — Nei, fjarri sé því.
Það fylgir því skylda til að vinna.
Og háskalegt vopn er það höndum þeirra í,
sem hjá sér hvorki dug né ábyrgð finna.

Og fyrst þá með sóma vort frelsi er krýnt,
er framar vér þókum okkar vonum,
og þjóðin vor fámenna fær þeim stærri sýnt,
að frelsið er til heilla gefið konum.

Að því stefnir för sú, sem hafin er hér,
því heiti skal fylgt í orði og verki.
Vor þrilliti fáni, vér fylkjumst undir þér!
Vors frelsis vöggugjöf, vors réttar merki.

Guð blessi þig, Ísland, og hefji þinn hag
til heiðurs, til meiri vegs og blóma!
Vér lögfrjálsar konur, sem hittumst hér í dag,
af hjarta skulum vinna að þínum sóma.

Guðm. Magnússon.

Þá las frk. I. B. upp svohljóðandi sim-
skeyti, sem sent var frá fundinum til kon-
ungs, og ávarpið til alþingis.

Ávarpið til konungs og drotningar.

„Vér íslenskar konur, samankomnar á fundi í
Reykjavík samtímis og Alþingi Íslands kemur sam-
an fyrsta sinni eftir að hin nýja stjórnarskrá vor
hefir öðlast staðfestingu yðar hátignar, sendum yðar
hátign og drotningunni allraþegnsamlegast kveðju
og vottum yðar hátign þakklæti og gleði margra
þúsunda íslenskra kvenna yfir þeim fullu pólitísku
réttindum, sem stjórnarskráin veitir oss, sem vér
vonum og óskum að megi verða til heilla fyrir
fósturjörð vora.

Fyrir hönd kvennafundarins í Rvk 7. júlí 1915.

Briet Ásmundsson. Ingibjörg H. Bjarnason.

Kristín V. Jakobsson. Þórunn Jónasson.

Elín Stephensen“.

Ávarp kvenna til Alþingis.

„Á þessum mikilvægu tímamótum, þegar hið háa
Alþingi kemur saman í fyrsta sinni eftir að íslensk-
ar konur hafa með nýjum stjórnarskrárbreytingum
öðlast full stjórn mála- og réttindi, þá hafa konur
Reykjavíkurbæjar óskað að votta hinu háa Alþingi
og hæstvortum ráðherra vorum gleði vora og þakk-
læti fyrir þau mikilsverðu réttindi, sem stjórnarskrá-
in veitir íslenskum konum. Vér könnumst fyllilega
við það frjálslyndi og réttlæti, sem hið háa Alþingi
hefir sýnt í mörgum og mikilsverðum réttarbótum
nú á síðari árum, íslenskum konum til handa, sem
jafnan hafa verið samþykktar af miklum meiri hluta
allra hinna pólitísku flokka þingsins.

Vér vitum vel, að auknum réttindum fylgja aukn-
ar skyldur. En vér tökum móti hvorutveggja með
gleði. Vér vitum og skiljum að kosningaréttur til
Alþingis og kjörgengi er lykillinn að löggjafarvaldi
landsins, sem á að sjalla um alla hagsmuni þjóðar-
innar, jafnt karla sem kvenna.

Vér trúum því að fósturjörðin — stóra heimilið
vor allra, þarfnist starfskrafta allra sinna barna,
jafnt kvenna sem karla, eins og einkaheimilin þarfn-
ast starfskrafta alls heimilisfólksins, og vér trúum
því, að vér eigum skyldum að gegna og störf að
rækja í löggjöf lands og þjóðar, eins og á einka-
heimilum.

Vér vonum einlæglega að hin nýja samvinna vor
með bræðrum vorum á komandi tímum í landsmál-
um verði þjóðinni til heilla“.

Þá hélt frú Briet Bjarnhéðinsdóttir eftir-
fylgjandi ræðu:

Háttvirta samkoma!

Mér hefir hlotnast sú sæmd að mega á-
varpa yður hér á þessum mikilvægu tíma-
mótum okkar íslensku kvennanna. Og
fegin hefði eg viljað vera því vaxin, að
geta látið endurminningar, óskir og vonir
okkar allra bergmála svo í orðum mínum,
að þau snertu allar ykkar instu og beztu
tilfinningar, að þau vektu heilar fylkingar
af björtum hugsjónum og góðum framtíð-
arvonum, um leið og þér mintust liðna
tímans með öllu hans striti og stríði, gleði
og sorgum.

En einmitt af því að mér finst framtíð-
in brosi svo sólþjört framundan okkur, þá
er það einni ástæðunni fleira til að staldra
við og líta til baka til liðna tímans, til
þess að athuga, hvernig hann hefir skilið
við okkur og hvað við höfum honum að
þakka.

Nítjándi öldin mun lengi verða í minn-
um höfð fyrir sínar stórstígu framfarir í
öllum efnum. Konurnar, sem hvarvetna í
heiminum hafa átt erfiðara hlutskipti að
sæta en karlmennirnir, hafa á henni risið
upp til nýrrar menningar og nýrra starfa.
Jafnvel hingað hefir ómurinn af framfara-
gný stórþjóðanna borist, og hinar háværur
jafnréttiskröfur systra vorra úti í heimin-
um hafa vakið hér bergmál, þótt veikt sé,
og borið ávöxt í meiri menningu, meira
jafnrétti og betri kjörum að öllu leyti fyrir
oss, heldur en vér áttum áður að fagna.

Það yrði oflangt mál að fara hér að
telja upp allar þær umbætur á kjörum vor-
um, sem urðu á nítjándi öldinni, og það
því fremur, sem vér getum ekki þakkað
oss sjálfum fyrir þær. Íslendingar hafa
yfirleitt fremur verið á undan en eftir öðr-
um þjóðum með að veita konum sínum
ýmsar frjálslegar réttarbætur. Þannig voru
erfðalögin, sem veittu systrunum jafnan arf

og bræðrum, samþ. hér 7 árum áður en þau komust á í Danmörku. Og eftir að alþingi varð löggefandi, tók það óðum að bæta hagi vora með ýmsum frjálslegum lögum. Þannig voru samþykkt á alþingi 1881 lög um kosningarrétt allra sjálfstæðra kvenna til sýslunefnda, bæjarstjórna hreppsnefnda og safnaðarnefnda með sömu skilyrðum og karlmanna, og 1886 var konum með lögum veitt leyfi til að taka próf frá 4. bekk latínuskólans og stúdentspróf, en hvorki máttu þær sitja í tímunum í skólanum, né gátu fengið nokkurn námsstyrk við hann. Sömuleiðis máttu þær hlýða á fyrirlestra við læknaskólann og taka jafnvel próf þaðan, en án þess að geta fengið aðgang að embættum á eftir. Nokkurskonar nám máttu þær og stunda á prestaskólanum, en engin fullnaðarpróf taka þaðan. Í engum af þessum umbótum áttum vér konur nokkurn þátt svo að kunnugt sé; það var að eins löggjafarvaldið, sem af »frjálsu fullveldi«, óbeðið af oss, veitti oss þessar umbætur.

Árið 1891 fluttu þeir Skúli Thoroddsen og sr. Ól. Ólafsson ýms góð og gagnleg lagafrumvörp á alþingi, t. d. um kjörgengi sjálfstæðra kvenna í öllum þeim málum, sem þær höfðu áður kosningarrétt til, og um myndugleika giftra kvenna, sömuleiðis flutti sr. Ól. Ólafsson frumvarp um rétt kvenna til að njóta sama námsstyrks og aðgangs að mentastofnunum landsins og karlmenn hefðu, þótt ekki næði það þá fram að ganga.

Okkur konum hefir oft verið brugðið um, að við höfum ekkert gert sjálfar til þess að fá aukin réttindi vor. Og það er satt, að lengi fram eftir var það svo. Hvern skyldi líka furða á því að í landi, sem hvorki hefir nokkrar mentastofnanir handa konum sínum, né aðrar atvinnugreinar opnar handa þeim en vinnuhjúastöðu á heimilum, með engum teljandi launum fram yfir sæði og húsnæði, — þótt þær ekki standi svo hátt né séu svo þroskaðar að geta sett óánægju sína fram með fleirum eða færri réttarkröfum. Til þess þarf

bæði þekkingu og þroska, sem tæpast getur átt sér stað nema með nokkurri almenntri mentun.

Og karlmennirnir héldu heldur ekki neinum slíkum jafnréttiskröfum fram fyrir þær. Það voru að eins einstöku menn á þinginu, sem fluttu mál kvenna, af því þeir voru þroskaðri og viðsýnni en almenningur af samtíðarmönnum þeirra.

Fyrsta greinin sem eg minnst að hafa lesið í íslenskum blöðum um kvenréttindamálið, stendur í 1. tbl. Fjallkonunnar, 2. árg. 1885; fyrirsögnin er: »Kvenfrelsi«. Er þar tekinn skýrt fram hinn afarmikli munur á meðferð karla og kvenna í þjóðfélaginu og raktir helztu drættir kvenfrelsis-hreyfingarinnar í Ameríku, sem þær hafa barist fyrir Lukretia Mott og Elisabet Stanton. Grein þessi er ritstjórnargrein og skarplega settir fram stærstu gallarnir: ánaud kvenna og réttleysi hér á landi, einkum mentunarleysi ísl. kvenna og óhæfilega lágt kaupgjald. Sérilagi vítir höf. meðferðina á vinnukonum hér í Reykjavík, t. d. laugaferðir og eyrarvinnu. Greinin endar á þessum orðum:

»Það er vonandi að þessi kvennaþrældómur í Reykjavík fari þverrandi, því vér teljum það engar framfarir, þótt Reykvíkingar kæmu upp þrælastétt í landinu eða nýrri kynslóð af hálfvitum«.

Þetta var ágæt vakningargrein og eg er viss um, að hún hefir vakið bergmál í hjörtum margra kvenna, þótt hugsanir þeirra fengju þá ekki en að komast í blóðin.

En um vorið, 5. júní, kemur þá í fyrsta sinni fram í dagsins ljós grein í 11. tbl. Fjallkonunnar eftir konu. Yfirskrift greinarinnar er: »Nokkur orð um mentun og réttindi kvenna« (eftir unga stúlku í Reykjavík). Undirskriftin er »Æsa«. Motto greinarinnar er: »Allstaðar er sá nýtur, sem nokkuð kann«. Vítir greinarhöf. mjög uppeldi kvenna og krefst sömu mentunar og uppeldis fyrir þær og synina. Heimtar að þær séu búnar undir lífið með því að uppeldi þeirra sé hagað eftir hæfileikum þeirra

til þess að geta unnið fyrir sér á heiðarlegan hátt, en þurfi ekki að neyðast til giftinga eins og nokkurs konar atvinnu. Höf. minnst lauslega á kosningarrétt sjálfstæðra kvenna í sveitamálum, sem illa sé notaður af þeim, þótt hann hafi talsverða þýðingu. — En á pólitískan kosningarrétt er þar ekki minnst. Svo langt vorum við ekki komnar þá. — Þetta er mín fyrsta ritgerð.

Það var Páll Briem amtmáður, sem fyrstur hóf máls á því, að konum bæri að fá full pólitísk réttindi, í fyrirlestri sem hann hélt í Reykjavík 18. júlí 1885. — En ekki var það langt frá því, að það þætti hneyksli næst á þeim tímum, að slíkri fjarstæðu væri haldið fram.

Loks erum við þó svo langt komnar að eg áráddi að halda fyrirlestur í Reykjavík 1887, 28. des. um kjör og mentun kvenna. — En ekki einu sinni þá hélt eg fram pólitískum kosningarrétti. Það var mentun kvenna, fjárráð og atvinna, sem eg bar þá fyrir brjósti.

Þá er það að Sk. Th. árið 1887 stofnar Þjóðviljann, og þegar frá fyrstu tekur hann að halda fram fullu jafnrétti kvenna við karla. Þar komu á fyrstu árum fram fjölmargar greinir og bendingar í þessa átt, t. d. um fjárráð giftra kvenna, skólagöngurétt kvenna, að konum sé veittur námsstyrkur á fjárlögum til að geta notið þess náms við latinuskólann og hina æðri skóla, sem þeim væri heimilað að lögum. Sömuleiðis krefst hann stjórnarfarslegra réttinda handa þeim. Hann sýnir fram á, hversu þær séu fyrir borð bornar réttarfarslega. Alt þetta hlýtur að rumska dálitið við kvenfólkinu. Þær fara að setjast upp í rúminu og nugga stýrurnar úr augunum.

Þegar svo á þing kom, þá var hann óþreytandi í að minna á konurnar. Fjölmörg frumvörp og tillögur komu frá honum til að bæta úr kjörum þeirra. Og þótt þær næðu fæstar fram að ganga þegar í stað, þá urðu þær þó beinlínis eða óbeinlínis til þess að alþingi smámsaman samþykkti ýms lög, sem bættu úr stærstu mis-

fellunum í þessu máli. Og þegar stjórnarskrárbreytingar voru á ferðinni, þá gleymdi Sk. Th. aldrei að minna á að konur ættu jafnan rétt að eiga atkvæði í löggjöf landsins og karlar, og heimta handa þeim kosningarrétt og kjörgengi til alþingis, sem á þeim tímum þótti mesta fjarstæða.

En alt þetta var þó ekki árangurslaust. Það var nokkurs konar ruðningsvinna. Konur fóru að sjá, að það var engin fjarstæða að hugsa sér að fá líkan rétt og karlar höfðu. Yngri konunum hafði fundist mjög til uim að fá að eins að taka fyrrihluta og stúdentspróf frá latinuskólannum, án alls námsstyrks, sem þá var mikill, og hafa að eins aðgang að takmörkuðu námi við prestaskólann, en engan aðgang eða rétt að læknaembættum, þótt þær mættu taka embættispróf í læknisfræði. Við skildum allar, að þetta var mikið ranglæti.

Þá kom háskólahreyfingin. Á alþingi 1893 skutu nokkrir þingmenn saman dálitilli upphæð í háskólasjóð. Og frá þeim barst svo þessi hugsun til þjóðarinnar — bæði kvenna og karla.

Þá var það, að konur fóru að ranka við sér. Parna var vegur handa þeim til að vera með. Kona háyfirdómara Jóns Péturssonar, frú Sigprúður Friðriksdóttir, og frk. Þorbjörg Sveinsdóttir, systir alþingismanns Benedikts Sveinssonar, voru báðar þessu máli mjög fylgjandi, og höfðu kynst því í gegn um mann sinn og bróður. Þær tóku sig saman um að efna til tombólu til háskólasjóðs. Það var byrjunin að stofnun hins ísl. kvenfélags. Þessi tombóla sem öll kvenþjóð bæjarins tók þátt í, hepnadist svo vel, að upp úr henni fengust að mig minnir um 1900 kr. nettó. Síðar var fyrsta tilganginum breytt og ákvarðað að þetta skyldi vera byrjun að styrktarsjóði handa fátækum kvenstúdentum við hinn væntanlega íslenska háskóla. Nú er sjóður þessi orðinn um 4000 krónur.

Upp úr þessum félagsskap vex svo hin fyrsta kosningarréttarhreyfing íslenskra kvenna. Fyrsta lagagrein hins íslenska

kvenfélags var sú, að félagið skyldi vinna að fullu jafnrétti í öllum málum milli karla og kvenna, pólitískum kosningarrétti og kjörgengi, »og öðrum þeim málum, sem efst væru á dagskrá þjóðarinnar«. Í annari grein laganna stóð að félagið skyldi gefa út ársrit, og skyldi þar jafnan standa ein ritgerð um kvenréttindamál. Sömuleiðis átti félagið að láta halda að minsta kosti 2 fyrirlestra árlega, »og skyldi annar þeirra jafnan vera um kvenréttindamál«. Lög félagsins voru að mörgu leyti góð, hefði þeim verið fylgt fram.

Það er undarlegt, að á vissum tímabilum virðist eins og öflugar hreyfingar í vissar stefnur gangi um heiminn. Þetta átti sér stað um 1894—95. Kvenréttindamálið fær þá byr undir báða vængi víða hjá kvenþjóðinni og hér á Norðurlöndum er merkilegt að taka eftir því, að einmitt árið 1895 eru mörg blöð og tímarit stofnuð af konum. — Sama árið sem Kvænablaðið og Framsókn voru stofnuð hér á Íslandi, — án þess að við vissum hverjar af annari. Boðsbréf Kvbl. kom út 6. nóv. 1894, en 1. tbl. þess 21. febr. 1895.

Framsókn og Kvænablaðið mörkuðu tvær hliðar kvenréttindahreyfingarinnar hér. Kvbl. ætlaði sér einkum uppeldismál, fræðslumál og atvinnumál, en Framsókn stjórnmál, þar á meðal kosningarrétt og kjörgengi kvenna til alþingis, og bindindismál. Enginn vafi er á því, að bæði þessi blöð hafa haft mikil áhrif á íslenskar konur og þroska þeirra.

Árið 1895 sendi hið ísl. kvenfélag undir forstöðu Þorbjargar Sveinsdóttur, út áskorun til Alþingis um jafnrétti í öllum málum handa konum á við karla, og skyldu nú íslenskar konur undirskrifa þessa bænarskrá eða áskorun til þingsins. Undirskriftir kvenna urðu um 2200, og getur það kallast mikið á þeim tímum.

Eins og áður er á vikið, samþykkti alþingi 1891 lög um kjörgengi allra þeirra kvenna, sem höfðu kosningarrétt í sveita-, sókna- og héraðamálum. 1899 fengum vér einnig lög um fjármál hjóna, stórum betri

en þau gömlu. Aðalréttarbótin í þeim lögum er: að giftar konur skuli hafa sama fjárforræði og ógiftar, að hægra verði að gera kaupmála milli hjóna en áður var, og með honum tryggja svo fjárhagslega hagsmuni konunnar í hjónabandinu, að takmarka að nokkru leyti rétt og umráð húsbóndans yfir félagsbúinu. Þau setja ýmsar ákveðnar reglur milli hjóna til hagsmuna fyrir konuna. Þau veita hjónum, og þá einkum konunni, rétt til að geta slitið félagsbúinu með séreign, án þess að það hafi þá hjónaskilnað í för með sér, og tryggja eigur hennar gagnvart skuldunautum mannsins. —

Síðan um síðustu aldamótin höfum vér fengið ýms mikilsvarðandi lög konunum til handa. Má þar til nefna kosningar- og kjörgengislög í sveita og héraðamálum frá 1908, með sömu skilyrðum fyrir alla, karla og konur. Þá eru lögin um rétt kvenna til embættisnáms, námsstyrks og allra embætta landsins frá 11. júlí 1911 sem H. Hafstein flutti, fyrir Kvrfél. Ísl., sem eru merkilegustu réttarbætur, sem vér höfum enn fengið, að undanskyldum stjórnarfarslegu réttindunum, sem vér erum nú að þakka fyrir. Svo langt veit eg ekki neina aðra þjóð komna enn, að hún hafi veitt konum sínum með lögum aðgang að æðstu embættum ríkisins og kirkjunnar. Hér er ekkert því til fyrirstöðu laganna vegna, að konur geti orðið bæði biskup og ráðherra, ef þær hafa sjálfar þau skilyrði, sem til þess eru nauðsynleg.

Eg hef áður tekið það fram, að lengi framan af hafi ísl. konurnar sjálfar lítið eða ekkert gert til að fá kjör sín bætt með lögum. Það hafi að eins verið gert af frjálslyndum karlmönnum, sem hafi tekið málið upp á stefnuskrá sína. Margir halda því fram, að vér konur höfum aldrei gert neitt til þess. — En það er alls ekki rétt.

Þegar Framsókn hætti að koma út, þá tók Kvænablaðið upp kvenréttindastefnu hennar. Aðra pólitík hefir það aldrei fengið við.

Árið 1906 var hér gerður undirbúningur

til að koma á fót nýju félagi, sem við ekkert annað skyldi fást en að vinna að kvenréttindamálunum. Aðallega var sú hreyfing komin til vor frá alþjóðasambandsfélögum kvenréttindamálsins. Því í hverju landi höfðu ýms félög fyr og síðar tekið kvenréttindamálin á stefnuskrá sína, ásamt öðru fleira, t. d. góðgerðastarfsemi. Þetta dró svo úr framkvæmdum og agitationum þeirra fyrir Kvenréttindamálunum, og mörg þeirra viltust frá þeim algerlega. Þannig hafði það og verið hér. Frá því að Þorbjörg Sveinsdóttir féll frá, hafði Hið isl. kvenfélag ekkert sint þeim málum. Því var kvenréttindafélagið stofnað 27. janúar 1908. Þess verk var að vinna eingöngu að agitation fyrir þessum málum. Og það er alls ekkert lítið verk, sem það hefir unnið í þá átt, eftir því sem búast mátti við af nýju fjelausu félagi. Hið isl. kvenfélag sendi þá og líka út undirskriftaáskorun, sem bæði félögin störfuðu fyrir. Hún fékk 12,000 undirskriftir kvenna.

Síðan Kvenréttindafélag Ísl. var stofnað, hefir ekkert þing verið haldið svo, að það hafi ekki, bæði í gegnum blöð, einstaka menn og á ýmsa aðra vegu, með fyrirlestrum, stofnun sambandsdeilda, undirskriftaáskorunum til alþingis og blaðagreinum, reynt að fá þessu máli hrynt áfram og komið inn á þingmálafundina. Margir af þingmönnum hafa verið kosningarrétti og kjörgengi kvenna til alþingis mjög hlyntir, og sumir þeirra svo, að þeir hafa fylgt því jafnt fyrir það, þótt það væri borið upp af pólitískum mótstöðumönnum þeirra.

Þegar vér því í dag í glóbjarta góðvörðinu, stöndum hér fyrir framan þinghúsið til þess að halda minningarhátíð þess, að vér séum orðnar löglegir borgarar Íslands, með fullum rétti til að vinna sameiginlega að öllum þess velferðarmálum með bræðrum vorum, þá verður það fyrst og síðast alþingi og þess leiðandi menn, sem vér þökkum þessi stóru réttindi: Skúla Thoroddsen fyrir hans þrautseigu liðveiðslu fyr

á tímum, þegar hann mátti tala út í bláinn án þess að heyra annað en hljóminna eigin orða, Hannesi Hafstein, sem bæði sem ráðherra og þingmaður hefur stutt að bestu málalokum fyrir mál vor kvenna, og nú síðast vorum núverandi ráðherra, sem hefir borið málið fram til sigurs, gegnum allar öldur hins ókyrra pólitíska hafs, og bjargað því heilu í höfn.

Það er því með glæðri von og trú, sem vér tökum við þessum réttindum, þótt þau til að byrja með séu ekki eins útfærð og vér hefðum óskað. —

Alþingi Íslands, þessi kjörgripur íslensku þjóðarinnar, hefir sýnt sig svo velviljað í vörn garð, að vér óskum einskis fremur, en að fá að vinna að sameiginlegum landsmálum með bræðrum vorum, undir lögjafarvaldi þess. Vér vitum vel, að það er fjöregg frelsis íslensku þjóðarinnar, sem vandlega ber að varðveita að hvorki bráki né brotni, og vér konur munum ekki reynast því ótrúrri liðsmenn en bræður vorir.

Vér heilsum glaðar framtíðinni, þar sem karlar og konur vinna í bróðerni saman að öllum landsmálum, bæði á heimilunum og á alþingi.

Guð blessi alþingi Íslendinga, bæði í nútíð og framtíð.

Alþingi lifi!

Á eftir ræðunni var sungið kvæði eftir frk. M. Jóhannsd, sem hér fer á eftir, tóku konur alment undir og sungu með söngfloknum:

Drottinn, vor guð! Vér biðjum heilu hjarta!
Hendur oss réttu, líf þú til vor, faðir!
Styrk oss að hrekja myrkrið sorgar svarta,
sárin að græða er blæddu aldaraðir!
Vér krjúpum þér, guð, sem barn er móður biður,
blessa vorn rétt, ó, stíg þú til vor niður!

Líf vort er slys, ef leiðir þú oss eigi,
ljósvana nótt, er skelfir oss og hryggir;
réttur vor tál, ef vísar þú ei vegi;
visnar hvert starf, sem hönd þín ekki tryggir.
Þekking og vald, ef þú ei, herra, drotnar
þrýstir oss niður, ferst í hafi og brotnar.

Veit þú oss kraft að sigra synd og þrautir,
sendu oss mátt að styðja viltu og hrjáða!
Hjálpa' oss að ryðja nýjar betri brautir,
ber þú oss afi að leysa fallna og þjáða!
Sýn þú oss leiðir særðra að breyta högum;
Signdu hvert orð, hvern staf í vorum lögum:

Kenn þú oss, guð, að krýna afi og blíðu
kvisti til lífs, er fékst þú oss í hendur!
Sign vora þjóð í sælu og í stríðu,
sveipa þú armi tind sem yztu strendur!
Lát þú oss tendra ljós í heimi stærra!
Lyft þú oss, ástarfaðir, til þín hærra!

Marta Jóhannsdóttir.

Að síðustu hélt frk. I. B. eftirfylgjandi
ræðu:

Háttvirta samkoma!

Það hefir þegar verið rakin saga þess
máls sem við erum að minnast hér í dag
og þarf eg því ekki neinu þar við að bæta.

En nú mun margur spyrja, hvaða mál-
efni vér konur ætlum þá sérstaklega að
bindast fyrir þegar vér höfum fengið rétt
vorn viðurkendan, til þátttöku, jafnt í opin-
beru málunum sem heimilismálum. Mér
hefir verið falið af kvenfélögum þessa
bæjar, og fjölda annara kvenna, að svara
þessari spurningu.

Hingað til hefir það verið hlutverk
kvenna, viðsvegar í heiminum, að hjúkra
sjúkum og hlynna eftir mætti að öllu því,
sem var veikt og ósjálfbjarga. Vér vilj-
um ekki nú, er vér höfum öðlast kosn-
ingarrétt og kjörgengi, svikja þá köllun
vora.

Fyrsta málið, sem vér viljum vinna að
og berjast fyrir, er stofnun Landsspítala.
Vér munum starfa að þessu á tvenn-
an hátt: 1. með sjóðstofnun og 2.
með því að beita áhrifum vorum um land
alt til þess að berjast fyrir þessu máli og
fá Alþingi og landstjórn til þess að taka
það til undirbúnings og framkvæmda.

Um leið og eg lýsi þessu yfir fyrir hönd
kvenna, óska eg máli þessu blessunar og
sigurs.

Eg drap á það áðan, að aðalhlutverk
konunnar hefði frá alda öðli verið, að
hjúkra sjúkum og hágstöddum; og annað

er það líka, sem ekki mun verða af kon-
um dregið, og það er: Að þær hafi kunn-
að að elska.

Hingað til hefir þessi ást konunnar ver-
ið bundin ástvinahópnum.

Þótt einstöku sinnum hafi það gerst í
veraldrsögunni að konur hafi getað brot-
ist út úr sínum þrönga verkahring, til
þess að sýna ást sína á öllu því, sem þær
hafa borið fyrir brjósti.

Einstöku sinnum hefir einstaka þjóð átt
því láni að fagna, að eignast kvenhetjur,
sem börðust og létu jafnvel lífið fyrir land
sitt og þjóð.

Vér getum ekki allar orðið kvenhetjur
og sennilegast verður engin okkar það, en
eitt getum vér gert, það er: Að glæða ást-
ina til lands og þjóðar og í þessu hygg
eg, að við þurfum ekki að verða eftirbátar
karlmannanna. —

Því vil eg nú biðja ykkur konur að
minnast fósturjarðarinnar á þessari sól-
fögru hátíðisstund og strengja þess heit að
ylja og glæða ástina til lands vors og
þjóðar í hjörtum sjálfra yðar, og allra
þeirra sem þér kunnið að hafa áhrif á!

En minnst eins; ást þessi má ekki
verða blind, svo að hún verði að þjóðar-
hroka.

Minnst þess, að vér Íslendingar erum
enn litilmagnar, sem enn eigum eftir að
ryðja oss braut meðal þjóðanna, og vér
verðum að þroskast og magnast áður en
vér getum stært okkur af nokkrum hlut. —

Farið því með ást yðar til föðurlands-
ins, eins og þér farið með ást yðar til
ungbarnsins, sem situr á kjöltu yðar —
hlúið að henni og gætið hennar með
hægd og stillingu — í þeirra von að hún
megi einhverntíma að gagni verða.

Og loks er eitt, sem eg að síðustu vildi
biðja yður að minnast, og það er sam-
heldnin.

Í hinu fagra aldamótakvæði H. Haf-
steins eru þessar ljóðlínur:

Starfið er margt en eitt er bræðrabandið,
boðorðið, hvar sem þér í fylking standið,
hvernig sem stríðið þá og þá er blandið,
það er: að elska og byggja og treysta á landið.